

МЕТОДИКА ЛЕКСИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Алексесенко-Лемовська Людмила Владиславівна

РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)

Актуальність проблеми. Гра - найдоступніший дитині і цікавий для неї спосіб прояву вражень, знань та емоцій. Театралізована гра як один з її видів є ефективним засобом соціалізації дошкільника в процесі осмислення ним етичного підтексту літературного або фольклорного твору й участі в грі, яка має колективний характер, що і створює сприятливі умови для розвитку відчуття партнерства й освоєння способів позитивної взаємодії. В театралізованій грі здійснюється емоційний розвиток: діти знайомляться з відчуттями, настроями героїв, освоюють способи їх зовнішнього вираження, усвідомлюють причини того або іншого настрою. Велике значення театралізованої гри і для мовного розвитку (вдосконалення діалогів і монологів, освоєння виразності мовлення). Нарешті, театралізована гра є засобом самовираження і самореалізації дитини. Водночас нині в дошкільних установах розвивальний потенціал театралізованої гри використовується недостатньо.

Аналіз досліджень і публікацій. Театралізована діяльність дітей дошкільного віку розглядається вченими у різних аспектах: ігровому, художньо-естетичному, мовленнєвому (О.Аматьєва, Л.Артемова, А.Богущ, Н.Гавриш, Н.Горбунова, Ю.Косенко) [1; 2; 3; 4; 5; 6]. Традиційно науковці визначають театралізовану діяльність як один із видів сюжетно-рольової гри, що побудована на матеріалі літературних текстів, спеціально підготовлена та розіграна для глядачів (Л.Артемова, Р.Жуковська, Ю.Косенко, Т.Маркова, В.Ядешко та ін.).

Мета статті: розкрити сутність методики лексичного розвитку молодших дошкільників у театральній-ігровій діяльності.

Виклад основного матеріалу. Під театралізованою грою розуміємо діяльність, що моделює соціальні відносини і підпорядкована змісту тексту або проблемної ситуації, які у свою чергу визначають основні риси образів персонажів, їх дії і переживання. Для передачі образу, який складається на основі уявлень і уяви, що розвивається, дитині необхідно уявити стан, відчуття персонажа і зрозуміти причини його вчинків у процесі сприйняття тексту.

На першому етапі експериментальної роботи - ознайомлювальному - основна увага приділялася формуванню в дітей інтересу до дій і спілкування з ляльками; знайомству з емоційними станами, способами їх невербального і вербального вираження, а також зразками поведінки по відношенню до ляльки й іграшок-тварин; оцінці поведінки персонажів. На даному етапі використовувалися ігри дошкільників з ляльками, режисерські ігри педагога, гра-драматизація з участю дітей старшої групи на основі спеціально складених розповідей („Ляльці і зайчику весело (сумно)“, „Злий Бубу і добрий зайчик“, „Разом весело!“), „Допоможи Катрусі“ тощо) і пристосованих текстів Л.Толстого („Чиж“), А. Барто („Ведмедик“, „М'яч“).

На другому етапі - емоційно-ігровому - дорослі розвивали інтерес до

емоційних проявів і поведінки персонажів; учили дітей використовувати міміку і пантоміміку для вираження емоцій персонажів у процесі перевтілення в театралізованій грі; виявляти значущі мотиви взаємостосунків персонажів. У процесі роботи використовувалися самостійні ігри дошкільників з ляльками і театральними іграшками, ігри-імітації, режисерські, образні і рольові ігри з активною участю дорослого. Як літературна основа театралізованих ігор на даному етапі використовувалися розповіді Б.Д. Корсунської („Чашка”, „Обдурив”, „Не можна кидати друзів” тощо) і спеціально складені невеликі тексти („Уперті барани”, „Сварка”, „Друг” тощо), а також адаптована казка: „Курка Ряба”.

На третьому етапі роботи - активно-творчому - увага акцентувалася на вдосконаленні розуміння емоційних станів (радість, смуток, гнів, страх, здивування) по міміці, пантоміміці і смислому контексту ситуації, на аналізі їх причин; на навчанні техніці створення цілісного ігрового образу за допомогою мімічної, пантомімічної і мовної виразності в процесі театралізованих ігор. Дошкільників учили аналізувати вчинки дітей і дорослих, оцінювати їх з погляду засвоєних норм і правил поведінки. В основі театралізованих ігор лежали спеціально розроблені розповіді „Чому Наті сумно?”, „Синє листя”, „Зламав” тощо. Крім режисерських і рольових ігор на заключному етапі навчання широко використовувалися ігри-вистави і театралізовані дії на святах і розвагах („Свято ввічливості”, „Мамин день” і т. ін.).

Робота кожного етапу тісно співвідносилася з визначеними нами трьома аспектами театралізованої діяльності: театр-видовище, театр-гра, театр-праця (схема 1).

Збагачення словника дошкільників трьох-п'яти років у театралізованій діяльності

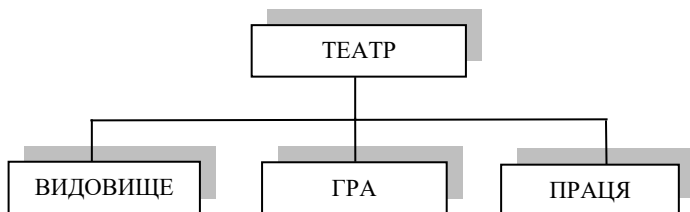

Схема 1.

Виходячи з того, що театр стосовно дітей дошкільного віку ми розглядаємо у трьох основних аспектах: як видовище, гру, працю, нами було визначено певну позицію щодо лексичного розвитку саме в цих аспектах (таблиця 1).

Таблиця 1

ТЕАТР		
ВИДОВИЩЕ	ГРА	ПРАЦЯ
Який словник формується		
Збагачення словника	Засвоєння нових слів, збагачення словника через «Театральну абетку»	Активний словник, що засвоюється в діяльності

Так, під час перегляду театралізованих вистав у дітей на різних етапах дошкільного дитинства словниковий запас словами різних частин мови; влучними, образними висловами.

У процесі театрално-ігрової діяльності діти засвоюють театральну термінологію. Так, дітей трьох років знайомили з елементарними театральними термінами, що часто зустрічаються в повсякденному житті: актор, артист, вистава, глядачі, дзвінок, зала, каса, квиток, костюми, ляльки, місце, оплески, ряд, сцена, театр, художник.

На всіх етапах роботи особлива увага приділялася навчання дошкільників розумінню тексту і розвитку їхнього мовлення. В ході роботи над текстом, в першу чергу, забезпечувалося розуміння фактичного змісту, що було основою для появи первинних уявлень, уведення відповідного словника. Для цього використовувалися розроблені Б.Д. Корсунською спеціальні тексти, методичні засоби і прийоми: інсценована розповідь, аналіз ілюстрацій до тестів, розповідей, відповіді на запитання й інші завдання.

Важливе значення мав розвиток емоційної виразності мови і рухів на музичних і фізкультурних заняттях. Дошкільників учили використовувати різні засоби емоційної виразності в процесі музично-ритмічних рухів, під час гри на музичних інструментах, музично-рухових ігор за сюжетами розповідей і казок. Розвиток мовних та інтонаційних засобів виразності мовлення досягався за допомогою мовної ритміки. В процесі роботи над вимовою на матеріалі текстів, ігрових ситуацій велася робота щодо розвитку логічного наголосу, зміни сили і висоти голосу, оволодіння темпо-ритмічною стороною мовлення. Широко використовувалися ігри-імітації і жваві ігри, які поєднувалися з виразними рухами і мовленням.

ВИСНОВКИ. Підсумовуючи сказане, можна дійти висновку про те, що театрално-ігрова діяльність має виключні можливості для активізації словника дітей молодшого дошкільного віку.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці методики лексичного розвитку дошкільників і молодших школярів у театрално-ігровій діяльності з урахуванням наступності навчально-виховного процесу.

Резюме. У статті запропоновано методику лексичного розвитку молодших дошкільників у театрално-ігровій діяльності, що обіймала три взаємопов'язаних етапи: ознайомлювальний, емоційно-ігровий, активно-творчий.

Ключові слова: театрално-ігрова діяльність, лексичний розвиток.

Резюме. В статье предложена методика лексического развития младших дошкольников в театрално-игровой деятельности, которая включала три

взаимосвязанных этапа: ознакомительный, эмоционально-игровой, активно-творческий.

Ключевые слова: театрально-игровая деятельность, лексическое развитие.

Resume. In article the method of lexical development of junior under-fives in the theatrical-playing activity which included three associate stages is offered: acquainting, emotional-playing, active-creative.

Keywords: theatrical-playing activity, lexical development.

Література

1. Аматьєва О.П. Діагностика та розвиток творчих здібностей дошкільників у театральній ігровій діяльності // Наука і освіта – 1999. - № 5-6. - С.77-80.
2. Артемова Л.В. Театрализованные игры дошкольников: Книга для воспитателя детского сада. – М.: Просвещение, 1991. - 127 с.
3. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей. Сутність та шляхи реалізації // Дошкільне виховання. – 1999. - № 6 - С. 3-5
4. Гавриш Н.В. Художнє слово і дитяче мовлення - Донецьк: Лебідь, 1999. - 170 с.
5. Горбунова Н.В. Організація театралізованої діяльності дошкільників. Програма та методичні рекомендації. – Ялта: РВВ КДГІ, 2005. - 25 с.
6. Косенко Ю.Н. Формирование творческой активности старших дошкольников в играх по сюжетам литературных произведений: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01. – Бердянск, 1999. - 149 с.